

ਅਪੀਲੀ ਫੌਜਦਾਰੀ

ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਪਾਸੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਅੱਗੇ

ਰਾਜ, — ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ, ਆਦਿ, - ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬਦਾਰ।

1956 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 459

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ (1872 ਦਾ 1)—ਅਨੁਭਾਗ 86— ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਭਾਵੇਂ ਲਾਜ਼ਮੀ—
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ- ਕਾਪੀ ਅਨੁਭਾਗ 86 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ
ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਭਾਵੇਂ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇ- ਫੌਜਦਾਰੀ
ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ—ਅਨੁਭਾਗ 591 ਅਤੇ 537—ਅਧਿਕਾਰ- ਖੇਤਰੀ ਨੁਕਸ- ਮੁਕੱਦਮੇ
‘ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਕੀ ਨੁਕਸ
ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ
ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਿਕਾਰਡ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ- ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ
ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਦੋਂ ਨੁਕਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੇਤਰੀਤਾ
ਦਾ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ
ਧਾਰਾ 531 ਅਤੇ ਅਨੁਭਾਗ 537 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ
ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ
ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ
ਇਤਰਾਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਮੁਰਲੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਅਚੁਤ ਦਾਸ (1), ਗਨੀ ਮਹੋਮਦ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਤਾਰਿਣੀ
ਚਰਨ ਚੁਚਰਬਤੀ (2), ਇਨ ਰੀ ਰੂਡੋਲਫ ਸਟਾਲਮੈਨ (3), ਉਤਮ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ
(4), ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (5), ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸ਼. ਵੀ.ਡੀ. ਕੱਕੜ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਰੋਹਤਕ, ਕੈਂਪ ਸੋਨੀਪਤ, ਮਿਤੀ 26 ਜੂਨ, 1956 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਖਿਲਾਫ।

ਹਰ ਪਰਸ਼ਾਦ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਬੀ.ਐਸ. ਚਾਵਲਾ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਅਪੀਲ 26 ਜੂਨ, 1956 ਨੂੰ ਫਸਟ ਕਲਾਸ, ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਪੂਰ, ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ, 1920 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਿਯਮਾਂ, 1950 ਦੇ ਨਿਯਮ 6 ਦੇ ਨਾਲ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਇੱਕ ਜੁਲਾਹੇ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਨ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਇੱਕ ਜੁਲਾਹੇ, ਜੋ ਕਿ ਟਾਂਡਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੇਰਠ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਤੀਫਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਮ ਏਲ, ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ 22 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਨਗਰ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਿਰਾਨਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ, ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਝੰਗ ਮਾਘੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਿਯਮਾਂ, 1950 ਦੇ ਨਿਯਮ 3 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ, 1920, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਕਿ ਉਹ ਟਾਂਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਲਤੀਫਾਨ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪੁਰਖਾਸ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਤੀਫਾਨ ਨੂੰ

ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੇਰਠ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਟਾਂਡਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਖਾਸ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੰਡ ਸਮੇਂ, ਭਾਵ 1947 ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਝੰਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਮਾਘੀਆਣਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ।

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗਵਾਹ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੈ। ਸੂਬੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਝੰਗ (ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ) ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚਨਿਓਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਦੀ ਮਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਸ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਲਤੀਫਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦਾ ਮਾਮਾ ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਤੀਫਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਅਸਮਾਇਲ, ਅਤੇ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਾਘੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਧੀ ਲਤੀਫਾਨ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਚਨਿਓਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਬੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਲਤੀਫਾਨ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ। ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ ਸਬੀਰ, ਗਵਾਹ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਸੂਬੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੰਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਚਨਿਓਟ ਦਾ ਰਹਿਣ

ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਘੀਆਣਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਝੰਗ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸ. ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਬੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਉਸ (ਸਬੀਰ) ਨਾਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੀਰ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਨੀ ਕਿ 27 ਅਪਰੈਲ 1956 ਨੂੰ ਲਤੀਫਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਿਨਿਓਟ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਮਾਘੀਆਣਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁਰਖਾਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚਾ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ। ਲਤੀਫਾਨ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਸਮਾਇਲ ਹੈ, ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਝੰਗ ਮਾਘੀਆਣਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪਾਣੀਪਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਭਾਰਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਉਹ ਮਾਘੀਆਣਾ ਵਿਖੇ ਖਾਦੀ (ਲੂਮ) ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿਨਿਓਟ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਬੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਨੇ ਕਰੀਬ 1 3/4 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ (ਲਤੀਫਾਨ) ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਿਰਾਨਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ

ਭਰਾ ਨੂਰ ਅਹਿਮਦ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬੇਟੀਆਂ ਮਿ. ਲਤੀਫਾਨ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਹਫੀਦ ਨੂੰ ਗਨੋਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗਿ੍ਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਤੀਫਾਨ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਾਘਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3/ਏ) ਦਾ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਉਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦਾ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ "ਉਸਦੇ ਭਰਾ" ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਮਾਘਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਚੌ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਲੰਬੜਦਾਰ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਰਖਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

ਜਦੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸਫੀ ਉੱਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਪਠਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੇਰਠ ਦੇ ਟਾਂਡਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਪੁਲਿਸ

ਵਿੱਚ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਨੰਬਰ 266 ਸੀ, ਪਰ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਸਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਰਹਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਠਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜੁਲਾਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ "ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ"। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਲਤੀਫਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਰਨਾ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਟਾਂਡਾ ਵਿਖੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਮੀਦ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੋਰ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਚ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕੌਣ ਹਨ। ਲਤੀਫਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਚਿਤ ਕਿੱਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਜਲੀਲ ਖਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਟਾਂਡਾ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਪਠਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਜ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ

ਲੰਬੜਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਲੰਬੜਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਖੁਦ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਜਿਰਹਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਰਾਨਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਾਂਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਚਾਚਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਲੀਲ ਖਾਨ ਅਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਕਿਰਨਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਖੁਦ ਕਦੇ ਕਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਅਸਮਾਇਲ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ, 3, ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਤੀਫਾਨ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁਣ ਲਗਭਗ 22 ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲਗਭਗ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ 10 ਜਾਂ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਲਤੀਫਾਨ ਦੋਵੇਂ ਇੰਨੇ ਛੋਟੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੀ ਉਮਰ 14 ਜਾਂ 15 ਅਤੇ ਲਤੀਫਾਨ 10 ਜਾਂ 11

ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵੀ 'ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ' ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸਮਾਇਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਕਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਸਮਾਇਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਝੰਗ ਮਾਘੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੂਬੀ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਤੀਫਾਨ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2, ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ. ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਬੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਸੂਬੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਇਲ, ਪਿਤਾ, ਸੰਮਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਚਿਨਿਓਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਤੀਫਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਯਾਨੀ ਅਸਮਾਇਲ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੋਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਸਮੇਂ 15 ਅਤੇ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਸਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ

ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਲਤੀਫਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਸਤੰਬਰ 1948 ਤੋਂ, ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ (ਕੰਟਰੋਲ) ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯਮ 2 (iv) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮਿਟ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਾਈ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਪਰਮਿਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1950 ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1950 ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਤਹਿਤ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਨਿਯਮ 4 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (ਸੀ) ਵਿੱਚ "ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ" ਸ਼ਬਦ ਸਨ।
14 ਅਕਤੂਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ-

“7. ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਮਾਰਚ,
1947 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ
ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਹੁਣ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ
ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੁਨਰਵਾਸ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਅਧੀਨ
ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ
ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜੁਲਾਈ, 1948 ਦੇ ਉਨੀਵੇਂ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੇ
ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕੀਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਲਤੀਫਾਨ 1 ਮਾਰਚ, 1947 ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ
ਆਏ ਹਨ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਲਤੀਫਾਨ ਦੋਵੇਂ ਨਾਬਾਲਗ ਵਜੋਂ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ
ਸਬੰਧਤ ਪਿਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ
ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੌਮੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਸੀ।
ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ

ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਥਾਈ ਵਸੋਬੇ ਜਾਂ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ।

ਉਦੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਲਤੀਫਾਨ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਤੀਫਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਤੀਫਾਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਲਾਹੌਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਬਦੁੱਲ ਹਾਮਿਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3, ਅਸਮਾਇਲ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

"86. ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਨਿਆਂਇਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ।

ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਟ ਹੈ, ਇਸਲਈ, ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 3, ਕਲਾਜ਼ (43) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਰਲੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਅਚੁਤ ਦਾਸ (1) ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 86 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੈਪੁਰ ਰਾਜ, ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਨੀ ਮਹੋਮਦ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਤਾਰਿਣੀ ਚਰਨ ਚੁਚਰਬਤੀ (2) ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦਾ ਵੀ ਰੀ: ਰੁਡੋਲਫ ਸਟਾਲਮੈਨ (3) ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਲਿਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਧਾਰਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂਇਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂਇਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਣਯੋਗ ਸੀ ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਸਟੇਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 86 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ

ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਸੰਭਾਵੀ ਸਬੂਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਮੰਨ ਲਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਰਣਾ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਖਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਗੈਰ-ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕੌਮੀਅਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ "ਪ੍ਰਵਾਸ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬੀਰ ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1), ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਜਾਂ ਵਸਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਈਦਾ ਖਾਤੂਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਮਾਰ ਰਾਣੀ ਸਈਦਾਨ ਖਾਤੂਨ ਇੱਕ ਨਿਕਾਸੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੜ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਜ਼ਕੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (3)। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ "ਪ੍ਰਵਾਸ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਸਥਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਤੱਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ 1949 ਦੇ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਜ਼ਕੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੋਜ਼ੇਟਾ ਐਵਲਿਨ ਅਤਾਉੱਲਾ ਬਨਾਮ ਜਸਟਿਨ ਅਤਾਉੱਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 5 ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਲਓ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 1902 ਵਿੱਚ, ਉੱਤਮ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2) ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 531 ਦੁਆਰਾ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਨੇ ਚੈਟਰਜੀ ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (3) ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿੱਥੇ ਨੁਕਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਤਰੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 531 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 537 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 531 ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537, ਧਾਰਾ 531 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਪਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 537 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਧਾਰਾ 531 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਰੱਖਾਂਗਾ-

(1) ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਗੈਰ-ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ;

(2) ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਆਹ ਦੁਆਰਾ (ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ) ਲਤੀਫਾਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ;

(3) ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ

ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ; ਅਤੇ

(4) ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਵਾਂਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਤੀਫਾਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਗੰਭੀਰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ 30 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਚੁਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਕੈਦ।

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪਾਸੀ, ਜੇ.— ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਿੱਤਾ ਗਿਆ ਨੀਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਓਹਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Mohit.